

ПРОФ. Д-Р АНДРЕЙ АНДРЕЕВ НА 60 ГОДИНИ (Опит за портрет)

Андрей Димов Андреев е роден в град Сливен на 12 февруари 1960 г. Израства и учи в родния си град, средно образование завършва през 1978 г. в прочутата сливенска гимназия „Добри Чинтулов“, донор на много известни историци и филолози от Великотърновския университет: проф. Иван Тютюнджиев, доц. Иван Лазаров, доц. Мариана Йовевска, проф. Пенка Пехливанова... Следва във Великотърновския университет, където през 1984 г. завършва специалност история. След още две години постъпва като редовен асистент по история на Русия към Катедрата по нова и най-нова обща история на Историческия факултет на университета.

Сравнително бързо напредва в професионалната кариера – през 1989 г. става старши асистент, а през 1994 г. – главен асистент. Същата година защитава дисертационния си труд *Начало на разкола в Руската православна църква през 50-те – 60-те години на XVII век*. Хабилитира се като доцент през 2002 г. с труда *Руската православна църква и съветската власт (първата половина на XX век)*. През 2015 г. става професор. В конкурса участва с монографията *Руските славянски комитети и българското възрожденско общество (1857–1878)* (В. Търново, 2014), оценена от рецензентите като негово високо професионално постижение, с две учебни помагала (едното в съавторство с Красимира Мутафова), както и с редица студии и статии в четири тематични области, две от които най-пълно отговарят на научните му интереси: история на Руската православна църква и възникването и развитието на славянските комитети в Русия и тяхната политика на Балканския полуостров, в частност в българските земи. През последните десетина години втората тематична област става фокус в научните изследвания на Андрей Андреев, чийто връх е именно споменатата монография в обем от 440 страници.

Два мандата е декан на Историческия факултет (2007–2015 г.), а от 2015 г. досега заема отговорния пост на директор на Бюрото за кандидатстудентска информация, реклама и прием. И на двете места той сякаш, както се казва, плува в свои води: спокоен, уравновесен ръководител, позитивно настроен към колегите си, студентите и кандидат-студентите, с усет за новостите и със задълбочени професионални компетенции в управлението на висшето образование. От близките му сътрудници никога досега не съм чувал злословие по негов адрес, а мно-

го пъти съм бил свидетел как умело разпределя административните ангажименти и оставя свобода на хората около себе си да се развиват, изявяват и реализират идеите си. Затова го определям като мек и фин човек, на когото са му чужди всякакви желаниа за потисничество над околните, с формирано или може би вродено интелигентно чувство за хумор. Може да види детайлите от ежедневието и в професията откъм тяхната необикновена страна, отнася се към тях с леката ирония на изискан интелектуалец.

През годините преподавателската работа на Андрей Андреев включва както семинарни занятия и лекции по история на Русия, така и редица други бакалавърски и магистърски курсове в Историческия, Филологическия и Православния богословски факултет на Великотърновския университет. Изнасял е лекционни курсове и отделни лекции и в други български и чуждестранни университети – в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, в Башкирския държавен университет – гр. Уфа, в Тверския държавен университет и др.

Публикационната дейност на Андрей Андреев включва 6 книги, от които 3 монографии и 3 учебни помагала. Две от книгите му имат допълнени и преработени издания: книгата *Великите князе, царете и императорите на Русия* (в съавт. с Й. Андреев) (1. изд. 2001; 2. доп. изд. 2016) и помагалото за кандидат-студенти и зрелостници *История на България* (в съавт. с Кр. Мутафова) (1. изд. 2005; 2. прераб. и доп. изд. 2007). Открояват се с високата си научна стойност вече споменатите два хабилитационни труда – за доцент, издаден през 2006 г., и за професор, издаден през 2014 г. За периода от 1992 до 2019 г. има повече от 60 студии и статии на български, руски, немски и английски език, отпечатани в престижни български и руски периодични издания и сборници. Участник е в множество научни журита за присъждане на научни степени и заемане на академични длъжности във Велико Търново и страната. Под негово ръководство вече са защитили дисертациите си 6 докторанти. Негови трудове многократно са цитирани от български и руски учени.

Монографията *Руските славянски комитети и българското възрожденско общество (1857–1878)* си поставя за цел да изследва организираното славянофилско движение и политиката му на Балканския полуостров – най-вече по отношение на българските земи. Идеята за създаване на подобна организация се появява още по време на Кримската война. Както пише авторът, следва усилена работа, включително на ред български дейци, като Найден Геров и колонията в Одеса. Първият комитет, Московският, е утвърден официално през януари 1858 г., но фактически започва дейността си през 1857 г., когато са изготвени неговите основни документи и се установяват контакти със съмишленици

в цяла Русия. След Освобождението на България отношенията между двете страни се изграждат по нов начин, което променя и дейността на славянските комитети. В хронологически ред са разгледани различни аспекти от политиката на славянското общество към българските земи. В немалко случаи тази политика е тясно преплетена с държавната. Това е естествено – славянските комитети са призвани да провеждат държавната линия на Балканския полуостров. Анализирани са отношението на славянофилите към църковния въпрос. Изтъкват се различията с официалната руска политика по проблема, като е отчетен фактът, че и самите славянофили не са единни. Представена е огромната подкрепа за българското просветно дело. Показани са различните пътища за постъпване на средства и тяхното разходване за целите на славянското общество. Преобладаващата част на българската възрожденска и следосвобожденска интелигенция, политици, духовенство и офицери са руски възпитаници. Тази подкрепа продължава с неотслабваща сила и в периода 1870–1878 г. Значителна е подкрепата за българските емигрантски организации и освободителното движение още до 1876 г. Показана е ключовата дейност на славянофилите по време на Източната криза (1875–1878 г.) и тяхната заслуга за освобождението на България. Обширното приложение включва списък на българите, учили в Русия – общо 836 имена.

Като страничен човек ми е трудно обективно да оценявам научните постижения на Андрей Андреев, затова ще се позова на някои от неговите рецензенти, изтъкнати специалисти по история, в конкурса за професор във Великотърновския университет. Нека първо да спомена за категоричното единодушие на учените, че изследванията му са основани на задълбочено проучване на руския и българския възрожденски печат и на продължителна работа в руските архиви: Държавния архив на Руската федерация – фондовете на граф. Н. П. Игнатиев, на княз Лобанов-Ростовски и на Московския славянски благотворителен комитет, Руския държавен архив за древни документи, Архива за външна политика на Руската империя, Ръкописния отдел на Руската държавна библиотека, Синодалната библиотека на Руската православна църква и др.

Както пише проф. Д. Григорова, в трудовете на Андрей Андреев се анализират последователно двете основни идеологии, маркиращи руската външна политика на Балканите – православието и славянската идея. Тя отбелязва следните приноси на автора: въвеждане в научен оборот на нови извори за руско-българските отношения, изработване на оригинална авторска типология на славянската идея и връзката ѝ с българската възрожденска история, нова периодизация на отношенията славянски комитети – българско националноосвободително движение. В трудовете си, заключава Д. Григорова, авторът е съумял да пред-

стави цялостен поглед на духовните връзки чрез православието между Русия и българското общество от Късното средновековие до Освобождението и след него до края на XIX в.

Внимание заслужава, както отбелязва и проф. А. Пантев, оригиналната авторова версия относно съдбата на Търновската патриаршеска библиотека. Авторът смята, че тя не е унищожена или укрита, а по-голямата част от нея постепенно е прехвърлена в Русия като дарения на търновските митрополити. В публикацията А. Андреев внимателно проследява пътищата за прехвърлянето на множество ръкописи в Русия и тяхната съдба до началото на XX век.

Сред научните приноси на Андрей Андреев проф. Хр. Глушков на първо място поставя интердисциплинарния характер на публикациите му. Изследванията върху православната религия и относно важни събития от историята на руската църква основателно са обвързани с политическите и социални процеси в Русия, България и Европа. На читателя се представя обективна и точна картина на колебанията в руската политика между православието и славянофилството. В трудовете си авторът е успял да обясни специфичната позиция на руските славянофили по българския църковен въпрос – тяхната компромисна линия на поведение и категоричната пробългарска позиция на лидери като Иван Аксаков.

Оказа се, че никак не е лесно да пишеш за близък колега и приятел. Не е лесно, защото описанието няма как да бъде безпристрастно и обективно. Колкото и да не е за вярване, през годините аз не съм се натъкнал на нито една отрицателна черта на Андрей, откривал съм само добродетели. Това, което отличава Андрей Андреев от много от колегите историци, които познавам и с които съм общувал служебно в университета, е неговата градска деликатност в отношенията му с хората – приятелски и служебни. Изтънчен хумор, лека безобидна насмешка дори към сериозните неща, непринуденост в контактите си с околните, оригинален поглед върху обикновени случки и събития – все черти на характера и поведението му, които донякъде дават представа за неговия образ. Не бих казал обаче, че той е едва ли не несериозен човек. С него се общува леко, но никак не е лек и повърхностен в преподавателската, научната и административната си работа. Имам известна представа за осемгодишната му работа като декан на трудния Исторически факултет, в който всеки е посвоему велик или се смята за велик. Там авторитети трудно се създават, още по-малко се търпят. Бавно, постепенно Андрей Андреев си завоюва уважението на колегите

си и студентите. Неговата толерантност погрешно е бивала изтълкувана от някои длъжностни лица над него: аз съм свидетел колко безкомпромисно и твърдо може да отстоява интересите на колегите си и на факултета като цяло. Осем години отдаденост на административната работа е много време – време, през което можеш да натрупаш както приятелства, така и неприятелства. За радост при него са много повече приятелствата, дори към хората, които не са били съгласни с неговата политика на управление и са се заяждали с него с повод и без повод, злословили са зад гърба му, дори към такива хора той е спазвал добрия тон, а нерядко им е помагал.

Не помня точно откога датира нашето приятелство с Андрей. Може би в него има пръст и това, че той е от Сливен, а е свързан и с Котленския край, че имаме нещо общо в светоусещането си на хора, родени и израсли в Югоизточна България, и че имаме, както се оказва, някакво преплитане на миналото ни по земяческа линия. Приятелството ни се задълбочи покрай общуването ни с проф. Христо Глушков и доц. Рустем Хабибулин – вече бивш декан на Историческия факултет на Башкирския държавен университет. Андрей, Глушков и Рустем са великолепна тройка – трима историци, споделящи общи интереси в професията и ежедневието, истински бохеми, обичащи дългите и предългите разговори на „биричка и мезе“, както се изразява нашият башкирски приятел. Незабравими остават и за мене разходките с тях из България и особено в Уфа. Уфа, столицата на Башкортостан, е прекрасен град, макар и много студен през зимата. Спомням си една такава ужасно студена вечер, когато с Андрей и проф. Христо Бонджолов посетихме един хокеен мач, истинско зрелище за нас, българите. След мача Рустем ни заведе в една уж чешка бирария, където в менюто се предлагаше като типично чешко ястие българската шопска салата. Водката обаче беше башкирска. Макар ресторантът да беше съвсем близо до покрития леден стадион, ние едва не се вкочанихме – температурата беше минус 28 градуса! А Рустем – с едно предизвикателно якенце, свикнал на студ. Затова в България и през зимата той се разхожда с блузка с къси ръкави.

Проф. Андреев има много приятели както сред историците, така и сред филолози, художници, юристи. Не мога да не спомена обаче и за неговите взаимоотношения с Ваньо Дончев, негов състудент, който повечето време прекарва в прекрасната си къща в село Шемшево. Това е истинско мъжко приятелство. Отношенията между двамата са толкова пълноценни, обогатени с хумор и малко носталгия по славните студентски години. Те така добре се познават, че човек си мисли, че вече няма какво да си кажат. В кръга на шегата, може затова да ме вземат понякога като слушател. Но чуйте само разговорите между двама исто-

рици на маса, отрупана с ядене и пиене. А ако Андрей е купил от Кьосевци и сварил по специалната си рецепта раци, тогава разговорите се завъртат ту напред в бъдещето, ту назад в миналото. Имам чувството, че и на Андрей, и на Ваньо другарството им дава импулс да живеят пълноценно, да гледат с оптимизъм напред, да се отърсват от текущите неприятности и грижи, с каквито всички ние се сблъскваме.

Андрей Димов Андреев, колкото и невероятно да му се струва, навърши 60 години! Пожелаваме му още дълги години живот, успехи в професията и науката. Нека старите приятелства да надживеят всякакви трудности и изпитания, а новите – да бъдат толкова свежи и чисти като старите. Андрей би трябвало да бъде щастлив човек – пълноценно семейство, хубава работа, научни постижения. Просто се чудя какво ще прави през следващите 60 години. Но... ще поживеем и ще видим!

Стоян Буров